

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՐԻԶԸ

Առ իտալացի արհեստագետն
Նոյէ Պորտինեան:

Ա.

Հովիտին մէջ, ուր՝ շնորհագեղ ու ժրպտուն,
Իր տօնական զգեստներն հագուած է բնութիւն,
Ուր տեղ հաւատքն՝ ամբիծ, Ապեան ձեանց նման,
Կ'երազէ դրախտ մ'այս հովտէն ալ դիւթական,
Կը նըմարէ՞ք տունը ձերմանկ, որուն շուրջ
Նուրբ ծառերով զարուն պրտակ մ'հիւսեր է:

Լուսիւնն իր շուրջ կը տիրէ.
Որթոց մէջէն կ'ելլէ ան
Ինչպէս ճակատ կուտական՝
Արձակ թողունք մագերէ.
Ներշնչումի հովերով՝
Շուրջը տերեւ՝ կը թըրթռան.
Հանճարի յարկ սրբազան,
Արտին մէջտեղ թանգարան,
Թաքուն բազին Արուեստի
Վե՛ս տաճարին մէջ բնութեան,
Նըկարչին, մոռացութեամբ երջանիկ՝
Խորհրդապատ տունն է ան:
Զի՛ կորսեցնէր ըզբնութիւն,
Ով որ կ'անցնի այս սեմէն.

Գրտնէ այնտեղ՝ բլուրներն ու շարք լեռներուն,
Որ բերած են ամպերն ու մէգ, զարդն ամէն.

Որմին վերայ, հրա՛ք սիրուն,
Իրմէ առաջ եկած հոն՝

Կը ծիծաղի մարգագետին մը ծառիթ.

Կը ծիծաղի. զի ծաղիկներ, գոյնն՝ անոր,
Ըստյոցնեղէն բաղդաւոր,

Զեն թառամիր նոյնքան շուտ:

Հոն գեղձկուհիք ետ կը դառնան արտերէն.

Բաց շըրթուքնին անձայն երգով կը նուազեն.

Գիշեր անգամ՝ արեւ մ'այնտեղ կը ծագի,

Զփարատելով կէս մըթութիւնը տնակի.

Մըրրիկ, աստղեր, ու հեղեղ,
Բնութեան ամէն ոյժ ու գեղ,

Հոս թափօրով կը մըտնան

Ազատօրէն, բաւ է միայն՝

Յարգեն կանոնը պաշտօնած լըռութեան.

Ու նըկարիչ, կիրակին,

Հետ գիւղական ամբոխին,

Ուսկից այնքան անշատ ու բարձր է հոգին՝

Եկեղեցին կը դիմէ

Որ զարգարուած է իրմէ

Կարմիր դժոխքով Տանգէլին,

Աղօթելու սրբոտգին, —

Թէ՛ բանաստեղծ, թէ՛ քերթուած, —

Պատկերներուն առջեւ՝ իրմէ նըկարուած ...:

Ուսկից կ'իջնեն այս նըւագող փոքրիկներ,

Որ հովին փռած մագերին,

Ոստոստելով կը մեկնին ...

— Բըլրան ծայրէն, ուրտեղ, առջեւ նըկարչին,
Հընդտակներու ըրին դեր:

Բըլրան ծայրէն, ուր նըկարիչը բազմիր,

Որուն մը մէջ կանգնէ ծայտերն ու բերդեր,

Որ գարերէն են շինուած.

Նա կը կըրկնէ, թուղթի վրայ,

Ինչ որ ըրաւ տիեզերքին մէջ Աստուած:

Ոստոստելով կ'իջնեն փոքրիկ հընդտակներ.

Որքան նըկարն է բաղդաւոր քան անձեր,

Իւ օրինակն ողբան յարգի քան բնագիր.

Պիտի տեսնեն բիւր երկիր.

Պաղթէ քաղաք թափառին,

Պատկերին մէջ երջանկագոյն՝ քան իրին.

Պայապք իրենց պիտի տըրուին բնակարան.

Իրենց աջքերը նըկարուած՝ պիտ' տեսնան

Իրջանկագոյն, իրենց վըրան հիացող՝

Մարդիկն՝ որոնք հագուեն զգեստներ ոսկեշող.

Սրտն ըզգեստ ու նուրբ զարդեր, ակունքներ,

Որոնց լոկ մին՝ իրենց ապրուստ պիտ' գրնէր,

Զոր իրական աչքն արցունքով պիտ' տեսնէր:

Քաղաքներէ այսպէս կ'անցնի պատկերներին,

Մինչ նըկարչին, իր կուտան գէմ, ի դաշտին,

Կը նըմարէ իր հընդտակներն, որ բոպիկ,

Զարդարելով աշուճ իրենց խոտոպիկ,

Ձախով բրոնած բաւ մը, թըրուտ, բայց անխոռով,

Կ'անցնին ճամբէն «Պառքայիջօն» երգելով —

Քաղաքներէ այսպէս կ'անցնի պատկերներին,

Մինչ ըստուերի, մոռացութեան մէջ կ'ապրին՝

Դիւցազուններն՝ և հեղինակ քերթուածին ...:

Հ. Կ. Ս. ՍԱԼԱՅԱՆՍԵ

Շարաշարի

ՀԱՆԳԱԾ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

(Շարուն. տես էջ 525)

Համոյ չուգելով ալ տանջել կնիկը որ
արդէն վշտացեր էր, սիրալիւր կերպով մը
ձեռքէն բռնեց ու տարաւ պատուհանին
զոգը նստեցուց, իր դիմացը:

Պարզ երկինք էր, աստղերը կը փայ-
լէին, հեռուէն կը լսուէր գետի Փշշոցը,
քամիի մը պէս զով, օրօրի մը պէս հան-
դարտեցնող: Հոս, հոն, ծառերու մէջ, դեռ
լուսաւոր պատուհաններ կը տեսնուէին.
Քաղաքը քաջուեր էր բայց դեռ չէր քնա-
ցած:

Համոյ լուրջ՝ բայց համոզուած եղա-
նակով մը սկսաւ: Մէրխան, անդադար-
ձած պիտի ըլլաս, որ բաւական ատենէ
ի վեր մտածկոտ էի:

— Ճիշդ երեք ամիս մը կ'ընէ:
— Ազէկ որ կ'ըսես, դժուար խաղ մը կը խաղայի, և այսօր վերջապէս զուլա հլայ:

— Կորսնցնելով:

— Կեցի՛ր, կնիկ Գիտես որ պալատի մը մտածութիւնը՝ զբեզ երջանկացնելու համար, իմ սեւեռումս եղած էր:

— Եւ խենթութիւնդ:

— Կեցի՛ր կնիկ: Բայց քանի որ օրերն ու տարիները յառաջ կ'երթային, աւելի կը սաստկանար, կը բռնանար վրաս, այս մտածութիւնը: Կը տեսնէի որ կեանքս կ'անցնի, յիսունի մօտ եմ՝ գիտես, և դեռ ոսկինքս չէին ներքի ինծի պալատին ձեւին վրայ անգամ մտածելու: Եւ սակայն ամէն տեղ՝ ծառի մը թուփին վրայ, ցուրտի մը տակ, տանիքներուն վրայ, բացօթեայ դաշտերուն մէջ, պարզ օդին մէջ, պարտէզներ կը տեսնէի ձեւաւոր կերպով կտրուած, մէջը պալատ մը հարիւրաւոր դռներով, աշտարակներով, պատուհաններով: Ծակատին դիմացը լըճակ մըն էր, երկինքի պէս կապոյտ, բիւրեղի պէս վճիտ: Եւ լճակին ափին վրայ էի. դու վերը պատշգամբ . . . :

Գլուխս այս մտածութեամբ, աչքերս այս պատկերներով լեցուն, անտառն էի փայտ կտրելու: Աշխատելու յօժարութիւն չունէի. ժամերով կացինս ձեռքս էր, բայց դեռ բռնա չէի կազմած: Վեր կը վերցնէի երկաթը՝ օդին մէջ. փայտին վրայ՝ զոր պիտի կտրէի, կ'երեւնար պալատը, իր պարտէզներովը, իր հարիւրաւոր պատուհաններովը, իր ապակիներովը, իր լինելովը և քու դէմքդ մէջը. ես կը դիտէի ու կը դիտէի: Մթափելուս՝ կը գտնէի կացինս վեր, օդին մէջ՝ ճիշդ նոյն դիրքով կեցած: Իմ յափառակութեան ժամերուն քանի մը անգամ հարուած տուի պարապին, և իմ բռնութենէն մղուած՝ քամակոր հարուածիս ետեւէն կ'երթայի, կ'երթայի, յետոյ գետին կը զարնուէի: Յաւէն սթափած՝ կ'իմանայի որ հարուածս օդին մէջ եմ տուած, կարծելով ծառի մը բուն տեսնել հոն, ուր չկար:

Աշխատութիւնս ձգեցի. զուլա վեր առի. աղուոր արեւ էր. տերեւները դեռ թաց էին գիշերուան անձրեւէն. շողերը անոնց վրայ զարնելով աղամանդի պէս կը փայլէին: Հինաւորաց եղբւրները՝ Զահեր կ'երեւէին, հատուածակող ապակիներով զարդարուած: Հիացած՝ սկսայ քալել, գլխուս մէջ ունենալով պալատի մտածութիւնը, աչքերուս մէջ անոր պատկերը:

Քալեցի ու քալեցի անտառին մէջ, ոչ մէկ ուղղութեամբ. խելքս վրաս չէր որ կարենայի զիս կառավարել: Գլխակոր կ'երթայի. ուր՝ ես ալ չէի գիտեր: Եւ ահա ականջիս շշուշներ զարկին. կարծեցի լսել ջրի ձայն, մարդու տոնաձայն, քրքիջներ: Գլուխս վեր առի: Տէր իմ Աստուած, ինչ էր տեսածս: Պալատ մը տասն անգամ աւելի բարձր քան հօրդ, հարիւրաւոր դռներով, պատուհաններով, պարտէզներով, լինելով: Երազ թէ իրականութիւն, մտածեցի: Բայց դու կը պակսէիր պատշգամբին վրայ, և իմացայ որ իմա չէր: Այսուհանդերձ այսչափ նմանութիւն գտնելով իմ երազածին հետ, յառաջ գնացի աւելի մօտէն դիտելու:

Մարդ մը յայտնուեցաւ, որ դրան դիմաց վեր վար կը ճեմէր: Գիրուկ, զուարթ երես, բարձրահասակ քառասուննոց մը: Իր մէկ դարձին՝ ականարկը ինծի հանդիպեցաւ ու քանի մը ականթարթ վրաս փնաց: Նա յուածքը արհամարհական չէր. բայց չհամարձակեցայ խօսք մը փոխանակելու. փափագ մը միայն ունեցայ հետը խօսելու: Պալատը դիտելով հանդերձ՝ առիթ մը կը փնտռէի ուշադրութիւնը վերստին վրաս դարձնելու: Բարեբախտաբար համարիչը վար ընկաւ: Փութիով վազեցայ, առի գետնէն և շնորհալի կերպով մը իրեն տուի: Մարդը նայեցաւ բարի աչքերով, գրեթէ ծիծաղող: Այս բարեհաճութիւնը բարեւ մը համարեցայ, և իրապէս եմ, ըսի ծոկելով:

— Պալատը կը դիտես, ըսաւ մարդը անփութութեամբ:

— Հիանալի է, տէր իմ, պատասխանեցի:

— Կիրթ ճաշակ ունիս, աւելցուց մարդը, անտառապահ՝ մըն ես :

— Ո՛չ, տէր, փայտահար :

— Վաղը բեռ մը ինձի կը բերես, պատուիրեց մարդը, և այսպէս դու առիթ կ'ունենաս կրկին անգամ այս պալատը տեսնելու :

Էս մինչեւ գետին խոնարհեցայ : Մարդը արդէն ներս քաշուած էր :

Ի դարձիս շուարեցայ . յափշտակութեանս մէջ՝ անտառին բոլորովին անծանօթ տեղեր գնացեր էի, զորս մինչեւ այն ատեն չէի տեսած : Աղդին գնացի, անդին դարձայ, բայց ամէն տեղ նշաններ դնելով, որպէս զի միւս օրը անխափան կարենայի փայտը տանիլ : Ստուերը երթալով կը թանձրանար անտառին մէջ, գիշերը թափառելով պիտի անցնէի, երբ Դոնտէիս ծայրը՝ ականջիս զարկաւ : Ա՛հ, իմ բարի Դոնտէս . քայլերս իրեն ուղղեցի . խեղճ իշուկ . իմ ոտնաձայնիս ականջները տնկեց : Կ'ուզէր արմատէն փրցնել ծառը, որուն կապած էի զինքը, ինձ ընդառաջ գալու համար : Կ'ուզէր իմացնել որ դառնալու ժամն էր, և իրացնէ ստուերները երկնցեր էին : Էս այն օր քիչ բեռցուցի զինք . փայտ ալ չէի կտրած արդէն :

Անձկութեամբ երկրորդ օրուան կը սպասէի, և զիտես թէ՛ ատենէ մ'ի վեր՝ սովորականէն կանուխ անտառ կ'երթայի : Աղէկ բեռ մը փայտ պալատը տարի : Մարդը դրանը դիմաց գտայ, որ ժպտեցաւ : Ինչ բեռն, ըսաւ, դու քաջ փայտահար մըն ես : Հրաման մը տուաւ և չեմ գիտեր ուսկից, քանի մը ծառաներ դիմացս տրակուեցան, կոնակս թեթեւցուցին : Գինը ինչ է, հարցուց անհոգ ձայնով մը, և առանց պատասխանի սպասելու, այնչափ առատօրէն վճարեց, որ ալ գնոյն վրայ չմտածեցի :

Մեր յարաբերութիւնները կանոնաւոր դարձան . առանց զիրար տեսնելու չէինք կրնար անցնել . և միշտ մեր սրտերը աւելի զիրար կը հասկնային : Մարդը հետզհետէ վճարելէ զատ ինձի գինի հրամցուց, յետոյ կերակուր ալ տուաւ, յետոյ կերա-

կուրին ատեն քոյս ալ նստեցաւ : Ա՛հ, որչափ աննման այս մեր աղաներուն :

Հետաքրքրուեցաւ խեղճ փայտահարս կեանքով : Էս ամէն բան իրեն մանրամասն պատմեցին Քու դէպքդ զինքը շատ յուզեց . իրեն համար դու ամենէն գեղեցիկ և ամենէն բարի կիւնն եղար :

Ահաւասիկ ինչ որ չարն է, մտածեց Մէրիան, սարսուռաց, սոսկաց, զսպեց զինք . և աւելի հետաքրքրութեամբ՝ բայց առանց դուրսէն ցուցնելու, սկսաւ հետեւիլ պատմութեանը :

Օրեր յառաջ կ'երթային . ես համարձակեցայ առանց փայտ տանելու ալ պալատը երթալ . բարեկամ էինք այլ եւս :

ՄԵՆԱՌՈՂ ԵՐԵՎԱՆԻՆԻ ԶԵՂԱՆԱԳ

Շարայարկի

ԼԵՈՐԱՐՏԻ

ԲՐՈՒՏԱՍ ԿՐՏՍԵՐ

Յորժեհեռ տապալեցաւ հարթատակ

Թրակեան փուղն մէջ աւերակ անգին՝
Խաւաքեան արութիւն,

Որով կանաչ երկկորեան նովիտներն

Ու տիբերեան ափը կ'ընէր ասպարեզ
Ճակատագիրը՝ խուժաղուժ միերուն

Ինքուտեղքն, ուսածառներէն ապաւեր՝

Որոնց կ'իշէ ասուրեցայ Արքն ինքնատեր,

Կը կանչէր սրբը զթական՝ քանդելու

Հռոմէական պերճ պարիսպներն իշաշէն .

Բրուտոս՝ քըրտած՝ ունեղապարկան արեւով

Թուր՝, ողորուն՝ գիշերին մէջ ազլամուղջ,

Առանձնացած՝ մահուան հաստատ որդիամբ՝

Կ'ամբաստանէ զժոխքն 'անողոք աստուածներն,

Էւ ի դուր իր լուսանքներով մեղեկան

Կը բախէ օդը լեռնած՝

Խօ՛ւ լըռութիւն, շամանդաղները մոմաջ

Ու թափառատ ուրուներն՝ դաշտերն՝ են

Քու վարժարանդ, ու ետեւդ կը շքրի

Ձգղումը՝ քեզ, ո՛վ զեղեղէն աստուածներ,

(Թէ օթարան փրկեցի՞նք ունիք ձեզ

Կամ ամպերուն վըրայ) ձեզի խաղալիկ

Ու ծաղրի նիւթ է շարաքառ զարմ՝ որմէ

Դուք մեկնանք իրենցիցից,

Էւ խորամանկ նեղ օրէնք